

HET VOORKOMEN VAN DE OEVERPIEPER (ANTHUS SPINOLETTA LITTORALIS) OP DE SCHORREN VAN ZUIDWEST-NEDERLAND.

Peter Meininger & Frank de Roder

INLEIDING

Volgens de Commissie van de Nederlandse Avifauna (1970) is de oeverpieper (*Anthus spinoletta littoralis*) in Nederland een doortrekker en wintergast in vrij klein aantal (500 - 5.000 exemplaren) van september tot in april, hoofdzakelijk langs de kust en in het IJsselmeergebied. Ook langs de grote rivieren is de oeverpieper een regelmatige verschijning in het winterhalfjaar (Bijlsma, 1977; Van den Bergh e.a., 1979).

In tegenstelling tot de in Zuidwest-Nederland voorkomende watervogels, waarover gedurende de laatste jaren veel gegevens over de aantallen zijn verzameld, is er over de aantallen niet-watervogels, die van dit gebied gebruik maken, nog maar weinig bekend. Eén van de soorten zangvogels, die gedurende de watervogeltellingen in relatief groot aantal werd waargenomen, is de oeverpieper. Omdat het tellen van zangvogels een geheel andere techniek vereist dan het tellen van watervogels, geven de waargenomen aantallen van de oeverpieper gedurende de watervogeltellingen geen representatief beeld van de werkelijk aanwezige aantallen. Daarom werd in de winter van 1979-80 een onderzoekje gedaan naar verspreiding en aantallen van de oeverpieper in het Deltagebied. Omdat reeds bekend was, dat de grootste aantallen zich ophielden in de schorren langs de getijdewateren Krammer-Volkerak, Oosterschelde en Westerschelde, werd het onderzoek beperkt tot deze gebieden. In figuur 1 wordt een overzicht gegeven van de situering van de onderzochte gebieden.

METHODE

In januari en februari 1980 werden vrijwel alle schorren van het Deltagebied op de aanwezigheid van oeverpiepers onderzocht. Dit gebeurde door met laag water dwars door het schor te lopen en zo de aanwezige oeverpiepers te doen opvliegen. De waargenomen aantallen werden genoteerd. Omdat de toegankelijkheid van de schorren door het krekenspatroon vaak moeilijk is, kon meestal niet het gehele terrein worden onderzocht. Direct na het bezoek werd een schatting gemaakt van het percentage van het oppervlak van het terrein dat was onderzocht. Hierop werd later door extra-polatie de schatting van het totaal aantal aanwezige oeverpiepers in het betreffende terrein gebaseerd.

RESULTATEN

Tabel 1 geeft per gebied het getelde aantal en het door extra-polatie berekende aantal van de oeverpieper langs Oosterschelde, Krammer-Volkerak en Westerschelde. Volgens de op tellingen gebaseerde schattingen waren er eind januari - begin februari 1980 langs de Oosterschelde en het Krammer-Volkerak 880-1150 exemplaren aanwezig en langs de Westerschelde 1.320 - 2.030. Voor beide estuaria tesamen is dit 2.200 tot 3.200 oeverpiepers, een aantal dat nog voor geen enkel gebied in Nederland is vermeld. De gemiddelde dichtheid, berekend aan de hand van de geschatte aantallen op de schorren langs de Oosterschelde en het Krammer-Volkerak bedroeg 0,6 - 0,8 exemplaren/ha., terwijl deze langs de Westerschelde 0,5 - 0,75 exemplaren/ha. schor bedroeg.

Ook in de binnendijkse gebieden, langs de Grevelingen en het Veerse Meer en op zeedijken en strekdammen langs de Noordzeekust van het Deltagebied komen oeverpiepers voor, in totaal wellicht enkele honderden exemplaren (eigen waarnemingen, P.M.).

DISKUSSIE

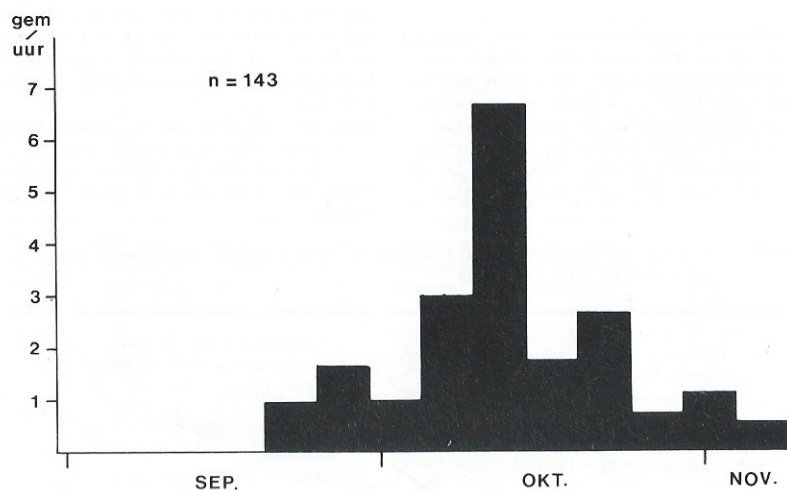
De schorren van Oosterschelde, Krammer-Volkerak en Westerschelde vormen een overwinteringsgebied van grote aantallen oeverpiepers. Aangezien de tellingen zijn gehouden in de periode eind januari - begin februari, wanneer de voorjaarstrek van deze soort al is begonnen, lijkt het niet onwaarschijnlijk,

dat de aantallen in december en begin januari nog groter zijn. In het najaar arriveert de soort in de loop van september, terwijl doortrek plaatsvindt tot in november. Het verloop van de najaarstrek bij Westkapelle in het najaar van 1978 kan dienen als illustratie voor trekbewegingen in het najaar (figuur 2). Het doortrekverloop bij Westkapelle komt sterk overeen met het door Bijlsma (1977) bij Wageningen en door Haitjema (1981) langs de Friese IJsselmeerkust vastgestelde doortrekverloop. Over het verloop van de voorjaarstrek zijn geen exacte gegevens bekend. In februari en maart nemen de aantallen sterk af en in april worden ze nog zelden gezien.

Figuur 1: Overzicht van de situering van de onderzochte schorren (legenda voor de cijfers zie tabel 1).

Figuur 2: Verloop van de najaarstrek van de oeverpieper in 1978 bij Westkapelle. In de periode 26 augustus t/m 6 november werd hier vrijwel dagelijks geteld, steeds van 15 minuten voor zonsopkomst tot twee uur erna.

In 1986 zullen het Kramer-Volkerak en het Markizaat van Bergen op Zoom (in het oostelijk deel van de Oosterschelde) worden afgesloten van de rest van het estuarium. Hierdoor zal na 1985 in het Oosterscheldegebied nog 640 van de 1.440 ha. schor onder invloed van het getij staan (mededeling Rijkswaterstaat, Deltadienst hoofdafdeling Milieu en Inrichting). Op de schorren in de afgesloten delen van het estuarium zal een grote verandering optreden in de vegetatie. In het overige deel van de Oosterschelde zal door de bouw van de Stormvloedkering in de Oosterscheldemonding de getijde-amplitude worden gereduceerd van 3,40 naar 2,70 mtr. Hierdoor zullen veranderingen optreden van de resterende schorren.

De oeverpiepers fourageren vooral bij laag water langs drooggevallen kreekjes. Ze zijn dan ook in hoge mate afhankelijk van het getij en vertonen een fourageerpatroon dat vergelijkbaar is met dat van bijvoorbeeld steltlopers: bij laag water fourageren en bij hoog water overtijnen op "hoogwater-vluchtplaatsen". De hoogwatervluchtplaatsen van de oeverpieper zijn gelegen op de dijkvoet, op boven water blijvende schordelen, op strekdammen of binnendijs. Gezien de binding van de oeverpieper aan schorren en getij, lijkt een afname van de aantallen in het Oosterschelde-Kramer-Volkerak na 1985 zeer waarschijnlijk. De schorren langs de Westerschelde zullen blijven bestaan.

Tabel 1: Getelde en berekende aantallen van de oeverpieper op de schorren van Zuidwest-Nederland in januari-februari 1980.

nr.	naam gebied	opp. (ha)	% geteld	aantal geteld	aantal geschat (extrapolatie)
1.	Schor van Vianen	30	60-70	21	30-35
2.	Plaat van Oude Tonge	5	60-70	12	17-20
3.	Schorren van De Heen	445	40-50	162	324-405
4.	Schorren Sint Philipsland	170	30-40	40	100-133
5.	Schorren van Sint Annaland	195	60-70	55	71-92
6.	Schorren bij Bergen op Zoom	235	20-30	35	117-175
7.	Schor Rattekaai-oost	115	60-70	4	6-7
8.	Schor Rattekaai-west		50-60	30	50-60
9.	Schor Stroodorpepolder	15	60-70	19	27-32
10.	Schorren van Kats		60-70	2	2-3
Niet getelde gebieden (extrapolatie)		230	-	-	140-184
11.	Rammekenshoek	13	60-70	6	9-10
12.	Schor bij Borsele	14	100	-	-
13.	Zuidgors e.o.	55	60-70	354	506-590
14.	Biezelingse Ham	2	60-70	-	-
15.	Schorren bij Emanuelpolder	115	60-70	105	150-175
16.	Schorren bij Bath	22	60-70	2	2-3
17.	Schorren bij Ossendrecht	25	60-70	3	4-5
18.	Verdronken Land van Saeftinge	2280	10-20	112	560-1120
19.	Schor Paulinapolder	40	40-50	15	30-38
Niet getelde gebieden (extrapolatie)		120	-	-	59-91
TOTAAL OOSTERSCHELDE-KRAMMER VOLKERAK		1440		380	884-1146
TOTAAL WESTERSCHELDE		2686		597	1320-2032
TOTAAL DELTAGEBIED				977	2204-3178

De waterpieper (*Anthus spinoletta spinoletta*) is in het Deltagebied een regelmatige wintergast, hoofdzakelijk langs binnendijsse sloten, kreekjes, kanalen en dergelijke. Deze ondersoort werd nimmer waargenomen op de schorren.

SAMENVATTING

Eind januari en begin februari 1980 werd een groot aantal schorren in het Deltagebied onderzocht op de aanwezigheid van de oeverpieper (*Anthus spinoletta*

littoralis). Op basis van deze tellingen werd het aantal langs Oosterschelde, Kramer-Volkerak en Westerschelde geschat op 2.200-3.200. De oeverpieper is voor het fourageren vooral aangewezen op de bij laag water droogvallende kreekjes in schorren. Wanneer in 1986 het Markizaat van Bergen op Zoom en het Kramer-Volkerak worden afgesloten en in het overige Oosterscheldegebied het getij zal worden gereduceerd, is hier een afname van de aantallen te verwachten.

SUMMARY

THE OCCURRENCE OF THE ROCK PIPIT ANTHUS
SPINOLETTA LITTORALIS IN THE SALTMARSHES
OF THE SOUTHWEST-NETHERLANDS

Based on a count in late January and early February 1980 the number of wintering Rock Pipits in the saltmarshes along Oosterschelde, Krammer-Volkerak and Westerschelde is estimated at 2,200-3,200. The species feeds mainly during low tide in the creeks of the

saltmarshes. In 1985 parts of the Oosterschelde and Krammer-Volkerak estuaries will be closed from the sea and in the remaining part of the Oosterschelde the tide will be reduced. A decrease in numbers of Rock Pipits after 1985 is to be expected.

LITERATUUR

- Bergh, L.M.J. van den, W.G. Gerritse, W.H.A. Hekking, P.G.M.J. Keij & F. Kuyk. 1979. Vogels van de Grote Rivieren. Het Spectrum, Utrecht, Antwerpen.
- Bijlsma, R.G. 1977. Voorkomen en oecologie van *Anthus spinoletta spinoletta* en *Anthus spinoletta littoralis* in de uiterwaarden van de Rijn bij Wageningen. *Limosa* 50: 127-136.
- Haitjema, T. 1981. Iets over het voorkomen van de oeverpieper. Jaarboek 1979/80 van de Vogelwerkgroep Friese IJsselmeerkust. Uitgave nr. 12 van de Fryske Feriening foar Fjildbiologie.

Adres: P.L. Meininger,
Grevelingenstraat 127,
4335 XE Middelburg.

